

שיטור במגזר הערבי

מראשיתה, חוותה מדינת ישראל עימותים אלימים עם מדינות ערב שכנותיה ועם הציבור הערבי ישראל/פלסטינאי בפרט. המחלוקת הפוליטית בין המגזר היהודי למיעוט הערבי משפיעה רבות על יחסי הגומלין בין המשטרה למגזר הערבי. המיעוט הערבי הינו ילידי, בעל שפה ותרבות משלו שאינו רוצה להיטמע בחברת הרוב היהודית ואף הרוב היהודי אינו רוצה להטמיעו בתוכו (הרפז, 2008) טענות מצד המיעוט הערבי לחוסר צדק ושוויון מצד רשויות הממשל והמדינה, יצרו חוסר לגיטימציה מצד המיעוט הערבי כלפי עבודת המשטרה בשכונותיהם. (סנטו ועלי, 2008. חסייסי וטשנר, 2014).

עד לשנים האחרונות החברה הערבית לא נמצאה בסדר העדיפויות הגבוה של מדינת ישראל, המשטרה וגורמי אכיפת חוק נוספים. אי לכך, ניכר כי נוצרה תרבות של "עצימת עיניים", לפשעים אשר מתעוררים בתוך החברה הערבית. כמו כן, מהצד הערבי, התקיים אי שיתוף פעולה עם המשטרה ורתיעה מלהתלונן על קרובים או שכנים, בעיקר בעבירות של תקיפה אלימה, יש הטוענים, בשל הבעת אי אמון במשטרה ובגורמי האכיפה והם חשים כי יש להם אוטונומיה בניהול הפשע (נהואד, 2014).

הערבים בישראל מקיימים זיקה ליישות לאומית חיצונית - הפלסטינים, יישות המצויה בקונפליקט אלים עם מדינת ישראל ומתנגדים לאופיה היהודי של המדינה. עובדה זו יוצרת חשדנות של קבוצת הרוב היהודי לגבי נאמנות המיעוט הערבי למדינה ומעלה את תפיסת האיום הנשקפת מהערבים לביטחון הפנים. מימד נוסף המשפיע על יחסי ערביי ישראל עם מדינת ישראל ומשטרת ישראל בפרט הינו העובדה כי הערבים מובחנים מהרוב היהודי במימדים של שפה, דת, מבנה משפחה, מנהגים, דפוסי פנאי וכדו'. בר-טל (2007) מציין כי חברות מפתחות לעתים אוריינטציות רגשיות קולקטיביות הנובעות מההקשר החברתי שבו נחוה הסכסוך. שתי אוריינטציות חברתיות מרכזיות הן פחד ושנאה. הפחד נובע מהתמשכות האיום על קבוצת השייכות והאמונות הנלוות לאיום זה. הפחד עלול להוביל להקשחת אמונות באשר לסכסוך ולקושי בבחינת סיבות ודרכי פעולה שונות. השנאה היא תחושת עוינות המופנית אל אדם או אל קבוצה אחרת והיא כרוכה ברשעות, בסלידה ובנכונות להרע למושא השנאה, ואפילו בנכונות להשמידו (בר-טל, 2007).

המשטרה, ששוטריה נמנים ברובם עם האוכלוסייה היהודית-ישראלית, מושפעת מהדעה הרווחת של החברה הישראלית. מאחד הסקרים שמדדו את עמדות הציבור היהודי כלפי הערבים עולה כי

55% מהאזרחים היהודים רואים בערבים סכנה ביטחונית. ביטויי הגזענות בחברה הישראלית כלפי הערבים כוללים סטריאוטיפים, אי אמון, דחייה, עמדות מפלות וצורות אליה. חלק מהיהודים רואה את הערבים כנחשלים וכחסרי יכולת להגיע לרמתם של היהודים. (הרפז, ע'). (2008).

היות שבהרבה ארצות עבודת המשטרה משקפת את המטען התרבותי של קבוצת הרוב צפוי שוני זה ליצור ריחוק וזרות נוספים בין המשטרה לערביי ישראל. תהליכים אלו מגבירים את הסטריאוטיפים ההדדיים, ומחריפים את המגע בין השוטר לאזרח הערבי.

חסיסי (2005) טוען כי באירועי הפרות הסדר של ערביי ישראל בשנת 2000 תחושת האיום והפחד של השלטון והמשטרה בפרט ביחס למיעוט הערבי הובילה לשימוש לא מידתי בכח שהופעל בהתמודדות עם הפרות הסדר.

כתוצאה מהמאפיינים שתוארו לעיל עלולה להיווצר תרבות משטרתית המאופיינת בניתוק וניכור מהציבור הערבי (כרמלי, 2000). יכולה להיווצר אווירת סגירות של "אנחנו" (השוטרים) ו"הם" (המגזר הערבי) (גימשי, 2003). אווירה זו מתאפיינת גם במה שכוונה בספרות "תחושת מצור" (Reus-Ianni, 1983). הסממנים מוחרפים במקרים שהשוטר חש איום ממשי על חייו ועל ביטחונו (Skolnick, 1993). ואכן, הנתונים הסטטיסטיים מצביעים על אחוז גבוה של ערבים בעבירה של יתקיפת שוטר בעת מילוי תפקידו (כפול מייצוגם באוכלוסייה), ממצא המלמד על מידת החריונות של היחסים (חסיסי, 2005).

על רקע תהליכים אלו חשוב לייצר אצל השוטרים חוויית סמכות שלא תרחיק מהם את הקהילה אלא תחבר אותה אליהם. לפיכך, שיפור מערכת היחסים, האמון ושיתוף הפעולה בין המשטרה ואזרחי ישראל הערבים עצמם יתרום תרומה משמעותית לשני הצדדים. יכולתה של המשטרה להפעיל סמכות באופן אפקטיבי ולגיטימי, בעיקר מול קבוצות מיעוטים, מותנה באמון שנותנות קבוצות אלה במשטרה. תפקודה ההוגן והאפקטיבי של המשטרה, מאידך, חיוני לחיי היומיום של המיעוטים (סמוחה, 2004).

בשנים האחרונות עושה משטרת ישראל מאמצים רבים לשנות את מערכת היחסים בינה לבין ציבור ערביי ישראל. במסגרת זו מוקמות תחנות משטרה בישובים ערביים בכדי לשפר את השירות הניתן לאוכלוסייה זו ומורחבת גישת השיטור הקהילתי שמטרתה יצירת אמון ושותפות בין הקהילה הערבית לבין משטרת ישראל במיגור הפשיעה. למרות מאמצים אלו, אילוצי התפקיד, ההיסטוריה של התנגשויות אלימות בין המשטרה לחברה הערבית ושורשיותו של הדימוי המסורתי של

השוטר בחברה הערבית הם מכשול כבד לשינוי. חלק מן הקושי נעוץ בהיעדר דימוי חלופי לדימויו המסורתי של השוטר. הצורך של המשטרה בדימוי חלופי הוא דוגמה פרטית לצורך החברתי הרחב בדימוי של סמכות אשר יתאים לערכים של חברה חופשית. בעבודתי עם שוטרים ואזרחים ערבים מצאתי את עקרונות 'הסמכות המחברת' המבוססת על 'הסמכות החדשה' (Omer, 2011) ככאלה המקובלים על שני הצדדים כמודל מארגן ליחסי משטרה וחברה ערבית. החלק הבא יפרט מהי 'הסמכות המחברת', כיצד היא משרתת את משטרת ישראל בעבודתה בחברה הערבית וכן דוגמאות הממחישות את העשייה המשטרית בפועל.

גישת 'הסמכות המחברת'

בעשורים האחרונים, חל שינוי בסמכות של הורים, מורים, שוטרים ודמויות אחרות בקהילה. אם בשנות ה-70 'הסמכות הישנה' היתה מבוססת, מוערכת ומקובלת מעצם היותה, הרי שכיום, התפקיד לבדו, אינו מקנה לבעליו, לענייננו - השוטר, את הסמכות בעיני האזרחים. (עומר, 2008, גלעד, 2013). 'הסמכות הישנה' היתה מבוססת על דרישה לציות של השוטר מהאזרח, ריחוק ריגשי של השוטר מהאזרח, תגובה מיידית ואף אגרסיבית לחוסר ציות והטלת האשמה על האזרח במידה ומתחוללת הסלמה באינטראקציה מול השוטר.

שינויים חברתיים כגון דגש רב על זכויות האזרח, מחאה ציבורית וכשלון 'הסמכות הישנה' ליצר 'שקט תעשייתי' בקרב האזרחים חייבו שינוי בתפיסת הסמכות של השוטר כמו של שאר בעלי הסמכות בקהילה.

השוטר כיום נדרש לבצע פעולות נוספות כדי לזכות בציות, שיתוף פעולה וכבוד. נדרשת לו 'סמכות חדשה', מותאמת לעידן הנוכחי – 'סמכות מחברת'.

באמצעות גישה זו, השוטר כפרט והמשטרה ככלל יכולים לעורר אצל אזרחים את התחושה כי יש חלופה אפקטיבית ויעילה מול האופציות של אלימות או כניעה.

באמצעות 'הסמכות המחברת' יכול להיבנות קשר חדש של יחסי משטרה-קהילה, שאינו מבוסס רק על יחסי שולט-נשלט, מנצח-מפסיד. יש פוטנציאל לשינוי, מדינמיקה של שנאה ופחד בין המשטרה לבין החברה הערבית לגישה של אמון ושותפות.

מהי 'סמכות מחברת'?

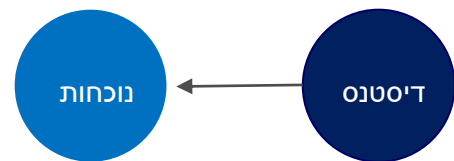
על מנת להסביר את הגישה, נעסוק בשני מצבים שיטוריים:

נוכחות בשגרה

1. נוכחות בשגרה – מדיסטנס לנוכחות

ביסמכות הישנה, הדיסטנס בין השוטר לאזרחים היה חשוב ומרכזי והשוטר היה אמור לשדר מרחק וקשיחות בכל מעשיו. כיום, האזרח אינו מקבל גישה זו, הוא יודע את זכויותיו, מרגיש שווה לשוטר, יודע לדרוש שירות טוב והוגנות תהליכית.

על השוטר להפחית את הדיסטנס ולשדר נוכחות:

מהי נוכחות?

הפגנת דאגה והשגחה כלפי האזרח, מבלי לטשטש את ההבחנה הבסיסית בין תפקיד השוטר לבין חובות האזרח.

הציפייה של אזרחים רבים במגזר הערבי היא שהמשטרה תגלה רגישות מעורבות במצוקותיהם ותפעל בצורה נחושה להגן על האזרחים הנורמטיביים מפני פעילות עבריינית. ככל שמפקדים ושוטרים יהפכו להיות חלק מהמרקם הקהילתי, לא רק בעת קריאה לאירוע, אלא בעיקר בשגרה, כך יהפוך הקשר עם המשטרה לקשר של אמון וקרבה במקום חשדנות, עוינות ופחד, לאור אירועי העבר וסטראוטיפים. קשר כזה גם יעלה את רמת הדיווחיות של אזרחים ערבים על מעשי פשע בשל האמון שיחוושו כלפי המשטרה ופעילותה.

2. ניהול קונפליקטים

ישנם מספר הבדלים מהותיים בין פעולות השוטר בעת טיפול באירוע או קונפליקט, על-פי 'הסמכות הישנה' ובין פעולות השוטר על-פי 'הסמכות המחברת'. ההבדלים באים לידי ביטוי בכמה נושאים:

הנושא	על-פי הסמכות הישנה	על-פי הסמכות המחברת
	אינטראקציה אלימה או קולנית נגרמת על-ידי האזרח, השוטר רק מגיב בכוח נגד כוח.	הפעלת כוח היא המוצא האחרון וחובת ההוכחה היא על השוטר. הפעלת כוח שאינה מוצדקת, הרסנית

על-פי הסמכות המחברת	על-פי הסמכות הישנה	הנושא
<p>לשני הצדדים. השוטר מסכן את מקום עבודתו ופוגע בתדמית המשטרה.</p>	<p>השוטר מחנך את האזרח והפעלת הכוח מוצדקת. בהקשר של המגזר הערבי הנתפס כמסוכן ואלים הדרך היחידה היא הכנעה והפחדה.</p>	<p>שימוש בכח</p>
<p>פגיעה בכבוד השוטר מתבצעת על בסיס יומיומי ונדרש חוסן נפשי כדי לא להסלים את האירוע. מקור הכח והגאווה של השוטר הוא ביכולת להתמודד בדרך שקטה עם קונפליקטים, לנהל משא ומתן במקום להשתמש בכוח.</p>	<p>כל פגיעה בכבוד מחייבת תגובה חזקה. בשל האלמנטים הפוליטיים והדתיים הקשורים לקונפליקט משטרה-חברה ערבית, כל התנגדות לפעילות משטרתית נתפסת כפגיעה בכבוד המדינה וסמליה.</p>	<p> מושג ה'כבוד'</p>
<p>השוטר הוא חלק מרשת פנים וחוץ ארגונית, הפועלת בשילוב זרועות להשגת מטרות משותפות.</p>	<p>השוטר הוא סמכות בלעדית ופועל באופן עצמאי.</p>	<p> שיתופי פעולה בין גופים</p>
<p>ההתמדה והעקביות הם עקרונות מפתח. נוכחות משטרתית, לא רק בעת אירוע, אלא באופן שוטף, מקטינה באופן משמעותי פעילויות שליליות ויוצרת הרתעה ותחושת השגחה ושליטה בשטח.</p>	<p>אין מחשבה לטווח רחוק, התמקדות בטיפול באירועים באופן מיידי וסופי. חוסר נכונות ועניין לפעול באופן רציף בתוך הישובים הערביים.</p>	<p> התמדה</p>
<p>השקיפות והפומביות היא ציפייה ודרישה חברתית בסיסית. יש אפשרות לנצל את ההזדמנות ולפרסם מקרים של פתרון סכסוכים מוצלח ושימוש בדרכי פתרון נוספות, מלבד רישום פלילי.</p>	<p>השוטר פועל תחת מעטה סודיות ואין ציפייה שייתן דין וחשבון על הפעלת סמכותו. חשדנות וסודיות גרמו לכל בעל סמכות להסתמך אך ורק על עצמו. בעיקר מול החברה הערבית שנתפסה כלא אמינה וחותרת תחת אושיות הממסד ובטחון המדינה.</p>	<p> שקיפות ופומביות</p>

הנושא	על-פי הסמכות הישנה	על-פי הסמכות המחברת
 <p>צעדי תיקון</p>	<p>אינם נדרשים. ענישה מכאיבה היא הדרך היחידה לבסס הרתעה וציות לחוק.</p>	<p>אחת מהדרכים להתמודדות עם פשיעה היא צעדי תיקון שמבצע התוקפן כלפי הקורבן או הקהילה, דוגמת תיקון הנזק שגרם או מכתב התנצלות.</p>
 <p>מחוות חיוביות</p>	<p>השוטר אינו נדרש לבצע מחוות חיוביות כלפי האזרח ככלל או האזרח הערבי בפרט. אין זה מעניינו ליצור מערכת יחסים קרובה ומתמשכת המבוססת על אמון ופעילות למען האזרח.</p>	<p>אחד העקרונות החשובים בבניית סמכות מחברת הינו היכולת של בעל הסמכות לבצע מחוות חיוביות אשר מגלות גמישות חשיבתית ומבצעית ואשר לא פוגעות באופן מהותי בביטחון הנפש או הרכוש של התושבים או המשטרה.</p>

(עומר, 2008, גלעד, 2013).

חשוב לציין...

אין ספק כי חובתו הראשונית של השוטר היא לבלום את הפעילות העבריינית או האלימה באורח מיידי. על כן, בעת הצורך, יפעל השוטר כשוטר כולל הפעלת כוח לגיטימית, כדי להפסיק את הסיכון. אולם, ברגע בו הסכנה המידית חלפה, עליו לחזור לפעול בגישת 'הסמכות המחברת'. כלומר, לא כדי לנצח או להראות לאזרח מי חזק יותר, אלא כחלק מרשת שתפקידה לדאוג להגנה על האזרח, למניעת פשיעה ולהנעתו של האזרח לפעולות חיוביות.

דוגמאות לפעילות משטרתית על פי עקרונות 'הסמכות המחברת':

1. דוגמא לנוכחות וקרבה:

ככל שמפקדים ושוטרים יהפכו להיות חלק מהמרקם הקהילתי לא רק בעת קריאה לאירוע אלא בעיקר בשגרה, תוך כדי מפגשים עם בעלי תפקיד ברשות, גורמי קהילה, נכבדים, ואנשי דת, כך יהפוך הקשר עם המשטרה לכה המאופיין בתחושת אמון וקרבה במקום חשדנות עוינות ופחד הנשען על אירועי העבר וסטראוטיפים.

כותב מסמך זה משמש כיועץ ליצירת אמון ושיתוף פעולה בין המשטרה לבין הקהילה הערבית בעיר טמרה שבצפון ישראל. העיר טמרה מונה כ-30 אלף איש, רובם מוסלמים. עד להקמת תחנת משטרה בעיר לפני מספר חודשים, אופיינו היחסים בין המשטרה לבין העיר ב'שיטור חסר', כלומר

מיעוט נוכחות ופעילות של המשטרה בעיר, דבר שהגביר את הכעס והניכור של האוכלוסייה כלפי המשטרה. במקרים בהם נדרשה התערבות משטרתית היה שימוש ב'שיטור יתר': כוחות משטרה רבים אשר פועלים באמצעות שימוש בכח באופן חד פעמי, ללא המשכיות, דבר אשר הגביר את הכעס והעוינות של האוכלוסייה.

כחלק מפעילות יחידה משטרתית הנקראת 'המנהלת להנגשת השירות לחברה הערבית' החלו יועצים ארגוניים לפעול במספר ישובים ערביים בכדי לשנות את דפוס היחסים שאפיין את המשטרה והקהילה המקומית.

תחילתו של פרויקט זה הייתה ביצירת פורום היגוי ישובי אשר שותפים לו ראש העיר ומנהלי המחלקות בעיריית טמרה, נכבדים ואנשי דת מהעיר, אנשי חינוך ומפקדי המשטרה המקומית. התקיימו שישה מפגשים שמטרתם יצירת קרבה, היכרות ואמון בין חברי הפורום. במהלך מפגשים אלו העלו שוטרים ואזרחים את הציפיות שלהם האחד מהשני, ניתן מקום להבעת ביקורת באווירה בונה והוגדרו מטרות משותפות. בסיום ששת המפגשים נוצר אמון בסיסי ומוכנות לשיתוף פעולה. הקו המנחה היה: "כיצד אנחנו משתפים פעולה כדי ליצור אמון ומוגנות לתושבי העיר טמרה". הצבת מטרה משותפת זו ניטרלה במידה רבה את המכשולים הנובעים ממטענים רגשיים בין הצדדים. החשיבה היתה: מה משרת אותנו כדי ליצור עתיד טוב יותר.

באחד ממפגשים אלו הביע עורך דין מהישוב שלקח חלק במפגש את פליאתו באומרו: "עבורנו לשבת עם שוטרים ולדבר על בעיות הישוב בלי אינטראקציה כוחנית זה מוזר". מפקד התחנה הגיב באומרו: המשטרה הגיעה למסקנה שהיר צריכה לשנות את גישתה ולהיות זמינה וקשובה יותר. בכך המחיש מפקד תחנת המשטרה כי אינו חושש מלחשוף את הצורך של המשטרה לשנות את דרכי פעולתה בקרב המגזר הערבי וכי הדבר לא מפחית מכבודו או מתחושת הביטחון שלו.

1. דוגמאות לשיתוף פעולה:

א. צעירים מהישוב ביר אל מכסור היו מגיעים לעיר שפרעם הנמצאת בצפון ישראל ומקימים רעש, שהיה מפריע לתושבים. פעילות משטרה קלאסית לא הצליחה למגר את התופעה. המשטרה רתמה את ראש מועצת ביר אל מכסור, אשר הגיע למקום בו בילו הצעירים בשפרעם ודיבר איתם על כך שעליהם להפסיק את הקמת הרעש. התערבותו הביאה להפסקת התופעה. בדרך זו רתמה המשטרה בעל סמכות מתוך הקהילה אשר חסך פעילות כוחנית ומסלימה.

ב. הייתה קיימת תופעה של בריונות כביש שהתבטאה בנסיעה מסוכנת של צעירים על טרקטורונים בישוב עילבון. הצעירים נסעו פעמים רבות ללא ביטוח וללא קסדות. השוטר הקהילתי יחד עם ראש המועצה, מיפו את תופעת השימוש המסוכן בטרקטורונים כך שהיה ברור מי מהנערים נוסע בצורה מסוכנת על טרקטורון והיכן הוא מתגורר. השוטר הקהילתי וראש המועצה הגיעו אל בתי הנערים ורתמו את ההורים, שישפיעו על הנערים להפסיק את ההתנהגות המסוכנת. ההתערבות אכן הצליחה בהפחתת התופעה בצורה משמעותית.

ג. 'פרויקט סוללים זרך':

במסגרת פעילות כותב מסמך זה בישוב טמרה שתוארה לעיל, הוקמו שלוש קבוצות עבודה משותפות לקהילת העיר 'טמרה' ולמשטרת ישראל.

אחד הצוותים עסק בנושא של הפחתת פשיעת נוער וכלל את גורמי העירייה והמשטרה העוסקים בתחום. כחלק מפעילות הצוות נבנתה תוכנית בה שוטרים ביצעו הרצאות ופעילויות חוויתיות עם בני נוער באחד מבתי הספר בעיר. גיבוש התוכנית בוצע במספר מפגשים מקדימים עם מנהל בית הספר, היועצים החינוכיים שלו ויו"ר ועד ההורים. כך הועבר מסר של שיתוף וניטרול התנגדויות של חלק מההורים לפעילות משטרתית בתוך כותלי בית הספר. במסגרת התוכנית, בוצעו סימולציות של אירועים משטרתיים אמיתיים בהם השוטרים שיחקו את בני הנוער ובני הנוער שיחקו שוטרים. לאחר הסימולציה נערך דיון על תפקיד המשטרה ויחס הנערים כלפיה. פעילות נוספת היתה מפגש עם מועצת התלמידים ובו ביקשו קציני המשטרה לשמוע אלו עצות יש לבני הנוער לגבי פעילות המשטרה ובמה היו מוכנים לסייע לה בכדי להפחית פשיעה בישוב. לאחר אחת ההרצאות אמר אחד הנערים למפקד תחנת המשטרה: "תודה שבאתם והמחשתם לנו ששוטרים הם גם בני אדם!"

צוות נוסף שעסק בהפחתת אלימות כנגד נשים כלל את גורמי הרווחה של העירייה וקציני המשטרה האמונים על הנושא. גובשה תוכנית משותפת של חוגי בית, כנסים והרצאות בנושא. חוקרת אלימות במשפחה של תחנת המשטרה המקומית הוזמנה לחוגי הבית ושיתפה מניסיונה לגבי אלימות כנגד נשים, הדרכים להתמודד איתה ופעילות המשטרה בנושא. כך הפכה המשטרה לחלק מהמרקם הקהילתי לפעילות בנושא.

דוגמאות אלו ממחישות את המעבר ממודל סמכות פירמידלי בו נמצא השוטר לבדו בראש הפירמידה למודל של 'סמכות מחברת' בו השוטר הוא רק אחד מבין מספר קוקודים של מצולע בו שותפים גורמי רשות וקהילה.

2. דוגמאות להתמדה:

א. סכסוכי שכנים נוטים לעיתים להתמשך גם בשל העובדה שהמשטרה מגיעה באופן חד פעמי לטיפול באירוע, לאחר שאחד המעורבים או שניהם מזמנים אותה. חיבור של השוטר הקהילתי לטיפול באירוע, ממחיש למעורבים כי המשטרה תמשיך להיות 'עם היד על הדופק' כדי לוודא שלא מופר החוק וכדי לסייע למתלונן או למעורבים להתנהל ללא הגעה לאלימות.

דוגמה לטיפול בסכסוך קהילתי בגישה מחברת:

כחלק מהפעילות בעיר 'טמרה' הוקם צוות טיפול בסכסוכים בין משפחות וחמולות בעיר שכלל גורמי עירייה, אנשי דת, נכבדים המקובלים על המשפחות בישוב וקציני משטרה. גובש מודל משולב לטיפול בסכסוכים שעקרונותיו הם:

- המשטרה מגיעה ועל פי הערכת מצב, מחליטה אם לעכב את המעורבים לתחנה.
- במידה ואין ראיות המחייבות בהכרח המשך טיפול חוקי, מוזעק לתחנה צוות התערבות בסכסוכים בקהילה שמכיר ועובד עם מפקדי התחנה וכולל את ראש העיר, סגנו ונכבדים המקובלים על הקבוצות הספציפיות המעורבות בסכסוך. צוות זה מבוסס על מנגנונים מסורתיים לישוב סכסוכים בתוך הקהילה הערבית שכיום איבדו מכוחם בשל החלשות הסמכות הקהילתית. מעורבות המשטרה מחזקת ומקנה תוקף מחודש למנגנונים וותיקים אלו כאשר ברור לכל הצדדים שצוות לחוקי המדינה הינו תנאי הכרחי ובסיסי להמשך פעילות הצוות.
- הצוות מציע למעורבים להגיע להסכמות לסיום הסכסוך, תוך שהם חותמים ומתחייבים לשמור על ההסכמות. צוות ההתערבות ממשיך במעקב על יישום ההסכמות והרגיעה בשטח באמצעות עקרון שלושת המגעים.

בכל טיפול בהתנהגות עבריינית של אזרח נורמטיבי, תשאף המשטרה לקיים לפחות שלושה מגעים עם האזרח. למשל, בסכסוך שכנים :

מגע ראשון – הסיירים יגיעו לאירוע ויטפלו בו, יודיעו למעורבים כי השוטר הקהילתי יישאר במעקב וקשר איתם לגבי המידה בה הסכסוך נרגע / מסלים.

מגע שני (כעבור יום-יומיים) - השוטר הקהילתי או חבר בוועדות יישוב הסכסוכים מהקהילה מקיים עם המעורבים שיחה אישית או טלפונית ושואל אותם האם הדברים נרגעו. אם הוא מתרשם שהמעורבים אינם מסוגלים לבצע את המשימה ללא תמיכה נוספת, הוא יכול להפנות אותם לגורמי קהילה או דת, המקובלים על שניהם, כל עוד לא מבוצעת עבירה על החוק.

מגע שלישי (כעבור שבוע-שבועיים) – השוטר או חבר אחר בצוות יישוב הסכסוכים בודק מה מצב העניינים.

על ידי שלושת המגעים מגדיל השוטר בצורה משמעותית את המשקל של התערבותו. הוא מוכיח בכך שהוא לא פועל רק לכיבוי שריפות, אלא מטפל במקרה בצורה מתמשכת, תוך סיוע של גורמי קהילה נוספים.

- דוגמא ל'צעדי תיקון':

- פרויקט מיל"ה (מובילים יחד למען הנוער) הינו פרויקט ייחודי המופעל על-ידי משטרת ישראל למען בני נוער שלחובתם עבר פלילי. במסגרת הפרויקט, ממונה נציג בכל תחנת משטרה אשר אחראי על איתור בני נוער שנפתחו להם תיקים פליליים לצורך שילובם בקבוצות טיפוליות שנמשכות ארבעה חודשים, כאשר בסופן נבחנת האפשרות לסגור להם את התיקים ולמחוק את הרישום הפלילי ובכך להימנע ממצב בו יוכתם עתידם, דבר שיפגע בסיכוייהם להתגייס לצה"ל ולעסוק במקצועות המחייבים עבר פלילי נקי. הפרויקט מיועד בעיקרו לבני נוער בגילאים 13-17, אשר הסתבכו לראשונה בפלילים. הפרויקט מופעל בשיתוף שירות המבחן לנוער, הרשות למלחמה בסמים ואלכוהול והמשרד לביטחון פנים. במסגרת הפרויקט לומדים אותם בני נוער כיצד יוכלו להימנע מאלימות בעתיד, מניעת שימוש בסמים ואלכוהול, התנדבות בקהילה, העצמה אישית, גיוס לצה"ל ועוד. מטרת הפרויקט הינה לסייע במיגור תופעות אל אלימות

עבריינית בקרב אותם בני נוער וכן לסייע להם להשתלב במסלול חיים נורמטיבי
באמצעות רכישת מיומנויות רלוונטיות.

•

דוגמאות אינטגרטיבית:

- 1. אירוע הוצאה לפועל (פינוי משפחה מביתה בשל אי עמידה בתשלום חובותיה לרשויות המקומיות):
- פריסת כוחות המשטרה במרחק מהבית, בכדי לא לעורר מיד התנגדות של האוכלוסייה –
כבוד
- הגעת קצין סיור בליווי עובדת סוציאלית ונציג העירייה שזומנו מראש - שיתוף פעולה בין גורמים
- ניתן הסבר ע"י הקצין על משמעות הצו, ואפשרויות ניהול המו"מ – הוגנות תהליכית ושקיפות
- מבוצע מו"מ עם האם כשהדלת נעולה, האם פותחת את הדלת ומזמינה את הנוכחים להיכנס. מניעת הסלמה.
- במקביל כוחות משטרה נוספים מצמצמים מרחק ומבצעים סגירה מסביב לבית. נוכחות.
- מתחיל מו"מ בין הקצין לאם, תוך בקשה להעיר את הילדים. מניעת הסלמה/שותפות.
- הקצין מאפשר לילדים לצחצח שיניים, להתלבש ולשתות משקה חם - מחוות חיוביות
- לאחר מכן נעשה ניסיון להגיע להסדר פינוי עם האם – מחווה חיובית
- אין שיתוף פעולה והאם והבן הבכור מתחילים לצעוק. הבן מתחיל להשתולל ולזרוק חפצים, מבוצע מעצר של הבן – הפעלת כוח מתונה, כמוצא אחרון
- העובדת הסוציאלית יחד עם נציג העירייה וקצין הסיור מסבירים לאם שהיא ובנה רק מחמירים את המצב וכי טובתם היא הגעה להסכמה – שיתוף פעולה בין גורמים

- האם מבקשת לשחרר את הבן. המשטרה מסכימה לשחרור הבן והרגעת הרוחות - **מחווה**

חיובית

- מבוצע הסכם לפריסת תשלומים ועד להגעת הכסף יבוצע אחסון הפריטים בקראוון מסודר, כולל אפשרות לאם ולמשפחה לארוז בעצמם את החפצים – **צעדי תיקון ומחווה**

חיובית

- מבוצעת הכנסת המובילים בהסכמת האם ופינוי הבית.

2. מניעת ירי במהלך חתונות

במשך שנים, נפוצה במגזר הערבי בישראל תופעה של ירי מאש חיה במהלך שמחות שהתקיימו במגזר, בעיקר בחתונות. הירי מהווה ביטוי לשמחה ולהזדהות עם משפחת החתן, הפגנת נוכחות, הוקרה והאדרת ערכם של החתן ומשפחתו, לעתים אף הפגנת כוח, ומבוצע באמצעות מגוון כלי נשק, ברישיון ושאינם ברישיון, מאקדח ועד תת-מקלע. התופעה הלכה והתפשטה במגזר הערבי עד כדי כך שלעתים, החתן מזמין לחתונה "יורה מקצועי" המתמקם בסביבת החתונה ומבצע את הירי. הירי אומנם מבוצע כלפי מעלה, אולם לא אחת כדורים שנורו במהלך חתונות גרמו לפגיעה פיזית, אף למוות. המשטרה הבינה שהיא חייבת לבצע פעילות מקדימה לאירועים אלו בשיתוף הרשות המקומית. עקרונות מודל המניעה:

- השוטר הקהילתי מבצע מעקב רצוף ויומי אחר מועדי החתונות ביישוב ומיקומן. **פיקוח**

והשגחה.

- הגעה לבית בו עתידה להתקיים החתונה מספר ימים לפני מועדה או זימון החתן ואביו לעירייה המקומית, הסברת הסיכונים הכרוכים בירי במהלכה והחתמת החתן ואביו על טופס התחייבות למניעת ירי בחתונות. **הוגנות תהליכית ושקיפות.**

- בהסכמת המשפחה, מוצב שלט במקום החתונה המיועד, עליו רשום בעברית ובערבית **"בחתונה זו לא יורים"**. שותפות/מניעה.

- הנכבדים שמוזמנים לחתונה, החליטו כי כאקט מחאה על ביצוע ירי בחתונה, יעזבו כל הנכבדים את החתונה, דבר הנתפס כאקט מבייש. **שותפות עם גורמי קהילה והתנגדות לא אלימה.**

סכום:

יתרונו של מודל "הסמכות המחברת" הינו בכך שהוא אינו מוגבל רק להקניית גישה ועקרונות התנהגות ברמת השוטר הבודד. המודל מאפשר למשטרת ישראל לפתח אסטרטגיות כוללניות לפעולות עוצמתיות אך לא אלימות, שישדרו מסר כי המשטרה כארגון פועלת בצורה נחושה למניעת פשיעה בכלל ואלימות בפרט, בדרך המצמצמת פגיעה בגוף ובנפש של אזרחים ומשאירה מקום לדיאלוג עם האזרח. היכולת לפתח אסטרטגיה כזו משמעותית ביותר ביכולת ליצור אמון בקרב אוכלוסיית המגזר הערבי. מודל 'הסמכות המחברת' מאפשר שימוש בפומביות תקשורתית המשדרת מסר של נחישות במאבק בפשיעה, בשילוב עם רצון להפחתת פגיעה מיותרת בפרטים או בקבוצות שאיתן המשטרה מתעמתת. השוטר כפרט והמשטרה ככלל יכולים, באמצעות 'הסמכות המחברת' לעורר אצל אזרחים את התחושה כי יש חלופה אפקטיבית ויעילה מול האופציות של אלימות או כניעה. באמצעות 'הסמכות המחברת' יכול להיבנות אתוס חדש של יחסי משטרה-קהילה שאינו מבוסס רק על יחסי שולט-נשלט, מנצח-מפסיד. כך יש פוטנציאל לשינוי, מדינאמיקה של שנאה ופחד בין המשטרה לבין החברה הערבית לגישה של אמון ושותפות. היכולת של המשטרה לקבל על עצמה את עקרונות "הסמכות המחברת" טומנת בחובה פוטנציאל להבניה מושכלת של העימותים ומניעת גלישה לעימותים בלתי נשלטים רגשית ומעשית.

למשטרה יכולת ליצור שותפויות עם גורמי רשות ומנהיגים קהילתיים, שתשדר מסר של "רשת תומכים" לשלטון החוק, ובצד זאת היכולת לראות בצד שכנגד גם אלמנטים חיוביים שאיתם ניתן להידבר ולהגיע להסכמה.

עקרון השקיפות והפומביות מאפשר למשטרה לפתח אסטרטגיית דוברות שמפיצה מסרים "בוניים" לקראת עימותים עם פרטים וקבוצות חברתיות, במהלכם ולאחריהם.

עקרון ההתמדה וההבשלה משחרר את השוטר והמשטרה מהניסיון הנואש להביא להכרעה ולהכנעה מהירה בכל מפגש ועימות. זאת לא מתוך חולשה כי אם מתוך עוצמה הבנויה על תהליכים המשכיים, עקביים ונחושים.

גישת 'הסמכות המחברת' מציבה אם כן מסגרת ותכנית מעוררת השראה, המאופיינת בפעולה נחרצת ולא אלימה. היכולת להימנע מהסלמה ומנקיטת אלימות מתאפשרת על ידי החלפת סמכות מבוססת הכנעה בסמכות המבוססת על התנגדות עקבית וסבלנית, הנותנת לשוטר גאווה ומשמעות לאיפוק ולשימוש באמצעים לא אלימים רבי עוצמה. גישה זו מציבה סיכוי אמיתי למתן תחושת עשייה, ביטחון ומענה לרגשות העזים המאפיינים את השוטר הלוחמני-קשוח, ויחד עם

זאת גם נותנת מענה לראייה השירותית, ההומאנית והמכוונת לפתרון בעיות, בהיותה מושתתת על ראיית האחר על חולשותיו ומגבלותיו. דבר זה מאפשר לשוטר לשמר מאפיינים חיוביים בראיית האזרח ובקשר עמו.

בבליוגרפיה:

הרפז, ע. (2008) שיטור קהילתי ועמדות שוטרים כלפי קהילות מיעוטים בישראל: מגעים עם הקהילות ושינוי דעות קדומות. אוניברסיטת חיפה.

חסיסי, ב' (2005). שיטור ואזרחות בחברה שסועה: יחסי משטרה- מיעוט. עבודה לשם קבלת דוקטור לפילוסופיה, אוניברסיטת חיפה, חיפה.

חסיסי, ב' (2014). סקר עמדות: שותפות ודיווחיות ביחסים בין משטרת ישראל לבין החברה הערבית. יוזמת קרן אברהם.

נהואד, עלי (2014). אלימות ופשעה בחברה הערבית בישראל: קונספירציה ממסדית או פשיעה תרבותית? חיפה, אוניברסיטת חיפה.

סמוחה, ס'. (2000). דמוקרטיה אתנית: ישראל כאב טיפוס. בתוך ר' גביון וד' הקר (עורכות), השסע היהודי ערבי: מקראה (277-307). ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה.

סמוחה, ס. (2004). מדד יחסי ערבים-יהודים. חיפה: המרכז היהודי-ערבי, אוניברסיטת חיפה.

סנטו, ג. ועלי, נ. (2008) שיטור בחברה הערבית ישראלית, סקר עמדות וציפיות בקרב ציבור הערבים אזרחי מדינת ישראל. השרד לביטחון פנים.

Bar-tal, D. Sociopsychological Foundations of Intractable Conflicts. American Behavioral Scientist. 2007 vol. 50 no. 11 1430-1453

Carmeli, A., Shamir, N. (2000). Police violence towards citizens. (In Hebrew). Ministry of Internal Security. Chief Scientist's Office.

Gilad, Z. (2013). Modifying the constructive struggle approach to police work in Israel. (In Hebrew). Tel Aviv University: Ph.D. dissertation.

Gimshi, D. (2003). Police in a democracy. (In Hebrew). Jerusalem: Police Department of Israel.

Omer, H. (2011). The New Authority: Family, School, Community. London and New York: Cambridge University Press.

Reuss – Ianni, E. (1983). *Two Cultures of Policing: Street Cops and Management Cops*. New Jersey: Transaction Books.

Skolnick, J.H. "justice without trial", in: Weisburd, D., Uchida, C. (eds). *Police Innovation and Control of the Police*. Springer-Verlag, New York, 1993, 13-31.

Vaan Maanen. On Watching The Watchers, In Manning P. And J. Van Maanen (EDS), 1978, *Policing: A View From The Street*, Goodyear: 221-237.